

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2018|064 VAN 26 SEPTEMBER 2018

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN BROUWERIJ TIMMERMANS IN DILBEEK (ITTERBEEK), NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 3 AUGUSTUS 2018

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 26 september 2018 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 3 augustus 2018 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige bescherming als monument van brouwerij Timmermans, gelegen Kerkstraat 11 te Dilbeek (Itterbeek). De commissie vindt het positief dat een uitgebreid dossier voor advies werd voorgelegd. De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming met name (a) het ministeriële besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan, (d) de lijst van cultuurogoderen en (e) het beschermingsvoorstel.
2. De voorgestelde bescherming vloeit voort uit het project “Herinventarisatie van de Vlaamse Rand”. De commissie vindt het positief dat brouwerij Timmermans werd geselecteerd na een vergelijking met de andere gekende lambiekbrouwerijen en stekerijen in de Vlaamse Rand en ruimere streek ten zuidwesten van Brussel. Het beschermingsvoorstel wijst erop dat: *‘Er is in Vlaanderen nog geen lambiekbrouwerij met bewaarde inrichting beschermd als monument’*. Verder wordt gesteld dat: *‘Brouwerij Timmermans is daarenboven ook de enige overgebleven middelgrote lambiekbrouwerij van deze schaal in de streek met een bewaarde historische uitrusting’* (pagina 17). Het ministerieel besluit wijst op pagina 2 tevens op de hoge ensemblewaarde van het geheel door de combinatie van een bewaarde brouwerswoning, volledig uitgeruste brouwerij en bijhorende dienstgebouwen. De twee aanwezige biermagazijnen zijn bovendien belangrijk voor de herkenbaarheid en ensemblewaarde van deze lambiekbrouwerij (beschermingsvoorstel pagina 19). De commissie kan aldus de selectie van brouwerij Timmermans ondersteunen, maar vraagt of er nog beschermingsinitiatieven voor lambiekbrouwerijen op de planning staan.
3. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de bescherming als monument vast van brouwerij Timmermans met brouwerswoning, voormalige mouterij, silo’s en biermagazijnen. Artikel 1 verwijst tevens naar het afbakeningsplan, de fotoregistratie en de lijst met cultuurogoderen die als bijlagen bij het beschermingsbesluit werden gevoegd.

Wat de afbakening betreft, verduidelijkt het beschermingsvoorstel (pagina 20): *‘De huidige site van Brouwerij Timmermans is gegroeid uit een kleine 19de-eeuwse dorpsbrouwerij. De brouwerij vormt een historisch gegroeid geheel. Hierdoor wordt de hele site voorgesteld voor bescherming als monument.’* Verder wordt ook een lijst opgenomen met onderdelen van de brouwerij die uitgesloten worden van de bescherming omdat ze onvoldoende erfgoedwaarde hebben: de bottelarij ten westen van de biermagazijnen, de overdekte buitenruimte ten westen van de voormalige mouterij, de elektriciteitscabine ten westen van de brouwerij en de overdekte binnenplaats. De commissie kan deze selectie ondersteunen. De commissie stelt vast dat buurtweg nummer 33, die de Kerkstraat met de Itterbeeksebaan verbindt, volledig opgenomen is in de bescherming. Het ministerieel besluit vermeldt hierover dat: *‘Links naast de brouwerswoning geeft de deels gekasseide buurtweg toegang tot een poort in de oostvleugel ten zuiden van de woning’*. De commissie vindt de motivering voor het opnemen van de volledige

buurtweg in de afbakening onvoldoende en vraagt om dit beter te duiden of de buurtweg uit de bescherming te halen.

Er worden 11 cultuuroederen voor bescherming voorgedragen. De commissie erkent dat de cultuuroederen 1 tot en met 10 de industrieel-archeologische waarde en cultuuroed 11 de historische waarde van het monument versterken. Wat de beschrijving van de cultuuroederen betreft, vraagt de commissie bijkomend een datering op te nemen (eventueel approximatief).

4. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de industrieel-archeologische, historische en architecturale waarden die de bescherming als monument verantwoorden en beschrijft de aanwezige erfgoedkenmerken en erfgoedelementen die het te beschermen monument typeren. De commissie meent dat ook een technische erfgoedwaarde kan toegekend worden. Ze verwijst hiervoor naar het ministerieel besluit waarin bij de motivering van de industrieel-archeologische erfgoedwaarde wordt gesteld dat de brouwerij ondanks de modernisering in de jaren 1950 toch delen van de oude installaties van het einde van de 19de eeuw en het interbellum bleef gebruiken. Zo werd bijvoorbeeld de traditionele maalstoel met maalstenen bewaard naast de nieuwere maalinstallatie met cilindermolen. De commissie meent dat dit tevens de technische erfgoedwaarde kan motiveren.
5. De beheerdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het beschermingsbesluit. De commissie vindt het positief dat de beheerdoelstellingen eventuele nodige ontwikkelingen mogelijk maken en dus het voortbestaan van de site in de toekomst niet beperken. De commissie vindt het tevens positief dat er reeds wordt nagedacht over een eventuele herbestemming. De commissie stelt echter vast dat er in de beheerdoelstellingen een aantal voorafnames gebeuren voor een eventuele herbestemming. Zo wordt het behoud van twee silo's (artikel 3, 4°), het behoud van de opstelling van de tonnen op één verdieping van het oudste biermagazijn (artikel 3, 5°) en het behoud van de binnenkoer zonder overdekking (artikel 3, 6°) in de beheerdoelstellingen opgenomen. De commissie vraagt of dit niet zal leiden tot een fragmentarisch behoud van onderdelen van het productieproces en een mogelijk verminderde leesbaarheid van het totale productieproces. Anderzijds merkt de commissie op dat dit voorafnames betreft voor een eventuele herbestemming, maar dat de toekomstige ontwikkelingen na eventuele stopzetting van de brouwactiviteiten momenteel niet gekend zijn. De commissie vraagt dan ook of de opname van bovenstaande voorafnames in het ministerieel besluit geen hypotheek legt op de mogelijke toekomstige ontwikkelingen van de site.

Verder merkt de commissie op dat voor de cultuuroederen een beheerdoelstelling ontbreekt.

Met betrekking tot de overdekte binnenkoer stelt de commissie vast dat in het beschermingsvoorstel wordt gesteld dat deze onvoldoende erfgoedwaarde bezit (pagina 20). In artikel 3, 6° wordt dit *'de overdekking van de binnenkoer bezit geen erfgoedwaarde'*. De commissie vraagt om dit te verduidelijken. Indien de binnenkoer met overdekking geen erfgoedwaarde bezit, vraagt de commissie om artikel 3, 6° te schrappen.

6. Artikel 4 van het ministerieel besluit bevat de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen monument. Het betreft enerzijds de generieke instandhoudingsvoorschriften en anderzijds twee aanvullende voorschriften voor het beschermde industrieel erfgoed. De commissie ondersteunt de generieke voorschriften. Wat de aanvullende voorschriften betreft, kan de commissie deze ondersteunen voor zover ze betrekking hebben op industrieel erfgoed dat nog effectief werkend is (cf. artikel 6.1.5 OE-besluit) én actueel in gebruik is. De commissie verwijst in dit verband naar de lijst met cultuuroederen waarin een aantal machines werden opgenomen: deze worden momenteel niet meer (actief) gebruikt en het is ook onduidelijk of deze nog allemaal werken.
7. In artikel 5 van het beschermingsbesluit worden de toelatingsplichtige handelingen opgesomd. De commissie vraagt om te verduidelijken of de term *'toestellen'* in artikel 5, 7° betrekking heeft op de *'installaties'* die vermeld worden in artikel 3.

8. Tot slot formuleert de commissie volgende bemerking bij het inhoudelijk dossier: op pagina 5 wordt vermeld dat ook West-Vlaanderen twee lambiekbrouwerijen heeft. De commissie wijst er echter op dat op pagina 4 staat dat Brussel en de streek ten zuidwesten van Brussel gekend zijn voor de lambiekbrouwerijen omwille van de aanwezigheid van wilde gisten, die enkel zouden voorkomen in de Zennevallei. De commissie vraagt dan ook om de verwijzing naar de lambiekbrouwerijen in West-Vlaanderen te schrappen.
9. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van de brouwerij Timmermans in Dilbeek. De commissie vraagt:
 - De erfgoedwaarde van de volledige buurtweg te verduidelijken;
 - Bij de beschrijving van de cultuurobjecten een datering op te nemen;
 - De technische erfgoedwaarde toe te kennen;
 - De beheerdoelstellingen met voorafnames voor een eventuele herbestemming te herbekijken;
 - De aanvullende instandhoudingsvoorschriften enkel toe te passen op de installaties en werktuigen die nog effectief werkend én actueel in gebruik zijn;

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt

Voorzitter